

รื่องเงงชาวอรุรกลาไวย เกาหลิเปะ (ต.เกาสาหร่าย อ.เมือง จ.สตูล)

เพ็ญรุ่ง สุริยกานต์

รื่องเงงเป็นการแสดงพื้นบ้านซึ่งชาวอรุรกลาไวยนำติดตัวมาด้วยเมือมาลงหลักปักฐานบนเกาหลิเปะ แม่ครูพ่อครูรื่องเงงที่อยู่บนเกาจึงมีที่มาจากหลายท้องถิ่น เช่น โຕะมะยมและฮ่าเมือยะ หาญทะเล มาจากเกาบุโหล่น คุณบุญเติม แม่ครูจากเกาลันตา จังหวัดกระบี่ แม่ห่อนะ ครูรื่องเงงจากเกาสีเหร่ จังหวัดภูเก็ต เป็นต้น การแสดงชนิดนี้ได้ถูกสืบทอดในครอบครัวชาวอรุรกลาไวยมาจนถึงปัจจุบัน

ท่วงทำนองประสาน : ความรู้ คน ดนตรี

ดนตรีรื่องเงง เกิดจากเสียงเครื่องดนตรีเล่นผสมผสานกัน :ไวโอลิน เป็นเครื่องดนตรีหลักในการดำเนินทำนองเพลง รำมะนา เครื่องประกอบจังหวะ ทำให้เกิดความสนุกสนาน ฮ้อง เสียงดังกังวาน เป็นเสียงหลักในการก้าวเท้าตามลีลาท่าเต้นให้นักรำ นักดนตรีจะเล่นเพลงสอดประสานกับนักร้องและนักเต้น อาศัยฟังและโต้ตอบกัน ในระหว่างการแสดง โดยไม่มีแบบแผนเคร่งครัด “คนร้องต้องฟังขอ (ไวโอลิน) คนขอต้องฟังคนร้อง ถ้าไม่มีขอก็ร้องไม่ถูก ถ้าเต้นรำ ไม่มีรำมะนา ก็ไปไม่ถูก¹”

ครูรื่องเงงยุคแรก ร่วมกันสร้างเพลงขึ้นจากประสบการณ์ชีวิตและความผูกพันกับถิ่นอาศัย รื่องราวของผู้คนและเกาหลิเปะ หมูเกาอาดัง-ราวี้ จึงถูกเล่าผ่านเนื้อเพลงด้วย² เช่น

“พระอาทิตย์สูงขึ้น สูงขึ้น 1 คืบ 2 นิ้ว เกาลังกาวิจะไกลสักเพียงใด ขนาดคนบินไปกลับได้ในหนึ่งวัน หญิงสาวคนหนึ่งสวมแหวนที่นิ้วนาง แต่แหวนโดนกระแทกจนหัก 2 ท่อน เขาฝากบอกพลางรื่องให้ว่าความรักของเราคงหมดสิ้นแล้ว” เพลงลาชูดูวา

“เกาหลิเปะ เกาอาดัง เกาตงจะมองเห็นโชดหิน รูปร่างของน้องและพี่ผอมบาง อาจเป็นโชคชะตาของเราสองคนที่มีรูปร่างผอมบางเหมือนกัน นกนางแอ่นบินลงเกาบนไม้กลางเรือ อยู่ห่างไกลเหลือเกิน ขอพรจากพระเจ้าขอให้เดินทางโดยปลอดภัย” เพลงเล็งกังกง

“ลมพัดโชยมาตรงๆ ชักใบพัดเรือให้ตีๆ หากจิตใจที่มั่นคงก็จะเห็นเขาเกาอาดังผุดขึ้นมา เรือแล่นเร็วๆ เรืออีกครั้งเข้าคลองสะอาด หากพี่ชายหล่อ น้องก็สวย ทั้งหล่อทั้งสวยก็ตกลงนอนหมอนใบเดียวกัน” เพลงสำปังกาโย๊ะ

เส้นทางชีวิตรื่องเงง

ประมาณ 70-40 ปี ที่ผ่านมา รื่องเงงเป็นที่นิยมของชาวอรุรกลาไวยเกาหลิเปะ เมือพูดถึงคนในครอบครัวก็มักมีรื่องรื่องเงงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ทั้งเป็นนักดนตรี เล่นรำมะนา สีไวโอลิน เป็นนักร้องหรือ

¹ สัมภาษณ์ ป้าเส้าหนา เกาสีเระ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557.

² โครงการฟื้นฟูดนตรีชาวเลผ่านอรุรกลาไวยในเกาหลิเปะ : การแสดงรื่องเงง, หนังสือเรียนศิลปะการแสดงรื่องเงงชาวเลอรุรกลาไวยเกาหลิเปะ, 2557.

นักเต้น บางคนเล่าว่า “เห็นร้องเง็งมาตั้งแต่เด็ก จนเป็นร้องเง็ง³” ร้องเง็งได้นำคนเกาะหลีเป๊ะ ออกไปพบปะ ชุมชนอื่นผ่านการรับจ้างแสดงนอกสถานที่ ในจังหวัด เช่น สตูล ตรัง และกระบี่ ไปถึงเกาะลังกาวิ ประเทศ มาเลเซีย

เมื่อหลีเป๊ะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ตั้งแต่ พ.ศ.2541 - ปัจจุบัน⁴ ร้องเง็งก็เข้าร่วมเป็นส่วน หนึ่งของการท่องเที่ยวเกาะ มีป่าแส้หนา เกาะสิริระ ป่าลัมัย หาญทะเล ป่าโรมิตะ หาญทะเล ลุงสุเฒิม หาญ ทะเล ลุงยักดิน หาญทะเล และลุงสระเร็น ซึ่งเป็นนักสืโวโกลิน ตั้งคณะร้องเง็งแสดงในรีสอร์ทและร้านอาหาร แต่เมื่อนายสระเร็น นักสืโวโกลิน เสียชีวิตลงโดยไม่มีผู้สืบทอด วงร้องเง็งเกาะหลีเป๊ะก็ชะงักเพราะขาดนัก ดนตรีคนสำคัญ และส่งผลกระทบต่อกระบวนสืบทอดร้องเง็งด้วย

ปี พ.ศ. 2545 โรงเรียนบ้านเกาะอาดังมีแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรความรู้ท้องถิ่นอุรักลาไวย์ และ วิชาอัตลักษณ์ชาวเล (2551) ครูแสงโสม หาญทะเล ได้ชวนป่าแส้หนา หาญทะเล มาจัดการถ่ายทอดความรู้ให้ เด็กนักเรียน ร้องเง็งจึงได้ขยับเคลื่อนจนมีกำลังวังชาขึ้นมาอีกครั้ง พ.ศ. 2555 สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดสตูล สนับสนุนการอบรมร้องเง็งผ่านการขับเคลื่อนนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ตามมติคณะรัฐมนตรี ทำให้การฟื้นฟู ร้องเง็งเป็นรูปธรรมมากขึ้นและนักร้องเง็งอาวุโสอีกหลายท่านได้กลับมาแสดงร้องเง็งอีก

พ.ศ. 2556 ครูแสงโสม คุณสายใจ หาญทะเล คุณฉัตรพร พระอ๊ะ คุณอภิรักษ์ จิตต์โสภา นักโกลิน ชาวสงขลา และนักเรียนโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง เข้าร่วมโครงการนักษัตรวิทยาเดินดิน กับศูนย์ ภาษาศาสตร์สิรินธร (องค์การมหาชน) ทำให้มีการจัดการความรู้ร้องเง็ง โดยชักชวนให้นักร้องเง็งรุ่นเก่ามาช่วย เล่าความทรงจำเกี่ยวกับร้องเง็ง สร้างเป็นแบบเรียน ใช้สนับสนุนการถ่ายทอดร้องเง็งให้กับนักเรียน โดยมุ่งหวัง ให้เกิดวงร้องเง็งที่มีองค์ประกอบสมบูรณ์ คือมีนักแสดงที่มีความรู้และทักษะจัดการแสดงได้ด้วยตนเอง

ร้องเง็งกับชาวอุรักลาไวย์ เกาะหลีเป๊ะ : ความหมายและคุณค่า

สำหรับชาวอุรักลาไวย์ เกาะหลีเป๊ะ ร้องเง็งคือศิลปะการแสดงที่สวยงามซึ่งถูกพัฒนาต่อเนื่องแต่แรก ตั้งชุมชน เป็นมรดกความทรงจำของชุมชนซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย ที่ทำมาหากิน ที่ซึ่งหนุ่มสาวตกหลุมรักกันและกัน ที่ซึ่งพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย เลี้ยงดูลูกหลานจนเติบโต และที่พักขั้วนรินทร์เมื่อจากโลกนี้ไปแล้ว เป็น**ผลิตภัณฑ์ ทางวัฒนธรรม**ของชาวอุรักลาไวย์ที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับนักแสดง ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มจากของเรื่องราวที่ซ่อนอยู่ เบื้องหลัง กระบวนการรื้อฟื้นร้องเง็งยังเป็นพลังที่นำคนอุรักลาไวย์หลายกลุ่ม หลายวัย กลับมาพูดคุยและ ทำงานร่วมกัน ซึ่งอาจสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อชุมชนได้ในอนาคต

³ สัมภาษณ์ ป้าอาหยน หาญทะเล วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2557.

⁴ Supin Wongbusarakam, The 'Urak Lawoi' of the Adang Archipelago, Thailand, Bangkok : Themma Group, 2007 : 48.

ประวัตินักแสดง

แส้หนา เกาะลีเฐะ เกิดที่เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต ฝึกร่ำรองเง็งจากยายอำเฒีเยะ เมื่อ พ.ศ. 2553 ได้รับเชิญเป็นวิทยากรสอนร่ำรองเง็งให้แก่เด็กนักเรียนชาวเล ที่โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง

ลมัย หาญทะเล เกิดที่หมู่บ้านตูโป๊ะ เกาะหลีเป๊ะ ฝึกร่ำรองเง็งร่วมกับป้าแส้หนา และรุ่นพี่คือป้ารุดี๊ฮ์ หาญทะเล ได้ออกแสดงร่องเง็งตามเกาะต่างๆ เช่น เกาะหมู เกาะบุโหลน ป่าลมัย ได้รับเชิญเป็นวิทยากรสอนร่ำรองเง็งให้แก่เด็กนักเรียนชาวเล ที่โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง ใน พ.ศ. 2555

รอมิต๊ะ หาญทะเล เกิดที่เกาะหลีเป๊ะ เดิมครอบครัวเป็นคนเกาะลันตา แม่ของป้ารอมิต๊ะ เป็นหัวหน้าคณะโนราห์

มะเต็น (สุเฒีม) หาญทะเล เกิด พ.ศ. 2498 เป็นคนเกาะหลีเป๊ะ โดยกำเนิด หัดตีกลองรำมะนาครั้งแรกเมื่อคราวจัดการแสดงร่องเง็งให้กับนายอำเภอ โดยอาศัยจำและตีกลองตามคนเฒ่าคนแก่ ได้รับเชิญเป็นวิทยากรสอนร่ำรองเง็งให้แก่เด็กนักเรียนชาวเล ที่โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง เมื่อพ.ศ. 2555

ยักดิน หาญทะเล เกิด พ.ศ. 2491 ที่จังหวัดภูเก็ต จากนั้นตามพ่อซึ่งไปทำอวนกุ้งอยู่ที่เกาะลันตา ก่อนจะย้ายมาอยู่เกาะหลีเป๊ะ หัดตีกลองและร้องรำมะนากับตาลาโป๊ะ หาญทะเล เมื่อพ.ศ. 2555 ได้รับเชิญเป็นวิทยากรสอนร่ำรองเง็งให้แก่เด็กนักเรียนชาวเล ที่โรงเรียนบ้านเกาะอาดัง

นักเรียนโรงเรียนบ้านเกาะอาดัง เป็นลูกหลานศิลปินร่องเง็งในชุมชน มีโอกาสเรียนร่องเง็งในวิชาอัตลักษณ์ชาวเล และถูกคาดหวังว่าจะเป็นผู้สืบทอดการแสดงร่องเง็งต่อไป

1. เด็กชายนันทกร ทะเลลือก
2. เด็กชายสิทธิชัย หาญทะเล
3. เด็กหญิงนันธิยา ทะเลลือก
4. เด็กหญิงบุษรา สำเนียงลือก
5. เด็กหญิงสายธาร ทะเลลือก